

TOMI LINTONEN
dosentti, tutkimusjohtaja
Alkoholitutkimussäätiö
Tampereen yliopisto,
terveystieteiden yksikkö
tomi.lintonen@
alkoholitutkimussaatio.fi

SOLJA NIEMELÄ
professori (ma.), ylilääkäri,
päihdelääketieteen
erityispätevyys
Oulun yliopisto,
kliinisen lääketieteen laitos,
psykiatrian oppiaine
Lapin sairaanhoitopiiri,
psykiatrian tulosalue
solja.niemela@lshp.fi

Kipulääkkeiden väärinkäyttö yleistyy

Päihteiden käytön lääkkeellistyminen näyttää jatkuvan edelleen. Poliisin rikostutkinnassa tehtyjen havaintojen mukaan nimenomaan pregabaliinin väärinkäyttö on lisääntymässä.

Arviolta 7 % suomalaisista on käyttänyt lääkkeitä ei-lääkinnällisiin tarkoituksiin (3). Reseptilääkkeiden käyttö päihytymistarkoituksiin onkin jo vähintään yhtä suuri ongelma kuin laittomien huumeiden käyttö, ja suomalaiset asiantuntijat pitävät lääkkeiden päihdekäyttöä keskeisenä huumeiden käytön kasvualueena (4). Aiheesta on myös virinnyt keskustelua (1,2).

Bentsodiatsepiineihin liittyvää riippuvuuden syntymisen mahdollisuutta ei nähty niiden tullessa markkinoille, mutta 2000-luvulle tultaessa riippuvuuden hoitoon oli jo ohjeita. Pregabaliini-

nin kohdalla kuvio näyttää toistuvan: markkinoille tullessaan riskiä riippuvuuden syntymiseen pidettiin pienenä, mutta nyttemmin riski on tunnustettu (1,5). Muita potentiaalisesti päihytymistarkoituksessa käytettäviä lääkkeitä käsiteltiin tuoreessa katsauksessa (2).

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen neljän vuoden välein toteuttama huumeekysely antaa tietoa paitsi laittomien huumeiden käytöstä, myös lääkkeiden väärinkäytöstä (6). Yksittäisten lääkevalmisteiden riskiarviointiin kysely on kuitenkin liian epätarkka. Poliisin rikostutkinnassa tehdään yksityiskohtaisia havaintoja ja kirjauksia tutkinnan yhteydessä löytyneistä huumeista ja lääkkeistä. Pyysimme poliisilta tiedot siitä, kuinka usein tutkinnassa oli kunkin vuoden aikana tehty merkintöjä kahdestakymmenestä päihdekäytön kannalta potentiaalisesta lääkkeestä.

Heroiini jäi korvaushoitolääkkeiden jalkoihin

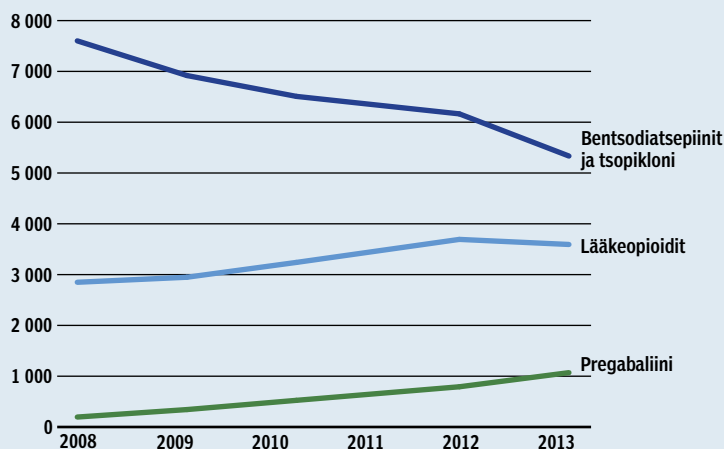
Bentsodiatsepiinivalmisteiden löytyminen rikostutkinnan yhteydessä on yleistä, mutta havainnot ovat hitaasti harvinaistuneet kuluneiden viiden vuoden aikana (kuvio 1). Lääkeopioideihin poliisi on törmännyt vuosi vuodelta useammin vuoteen 2012 asti, mutta sen jälkeen näyttää tapahtuneen käänne. Selkein nousija poliisin kirjausten perusteella on pregabaliini; vuosina 2008–2013 kirjaukset ovat lisääntyneet 196:sta 1 070:een (kuvio 1).

Rikostutkinnassa tavattiin bentsodiatsepiineistä yleisimmin diatsepaamia, alpratsolaamia sekä tematsepaamia. Lääkeopioideista korvaushoitoon tarkoitetut lääkkeet olivat selvästi kipu-

KUVIO 1.

Päihteinä käytetyistä lääkkeistä rikostutkinnan yhteydessä tehtyjen merkintöjen lukumäärät vuosina 2008–2013.

Lähde PolStat, poliisi.

**Suomalaiset
asiantuntijat
pitävät lääkkeiden
päihdekäyttöä
keskeisenä
huumeiden käytön
kasvualueena.**

KIRJALLISUUTTA

- 1 Laine P. Hyvät, pahat bentsot – ja pregabaliini. Duod 2012;128:908–9.
- 2 Niemelä S, Mikkonen A. Tunnista lääkkeiden väärinkäyttäjät ja päihdekäyttöön tulleet lääkkeet. Suom Lääkäril 2014;69:624–7.
- 3 Karjalainen K, Hakkarainen P. Lääkkeiden väärinkäyttö 2000-luvun Suomessa. Esiintyvyys, käyttäjäryhmät ja käyttötarkoitukset. Yhteiskuntapolitiikka 2013;78:498–508.
- 4 Lintonen T, Konu A, Rönkä S, Kotovirta E. Drugs foresight 2020: A Delphi expert panel study. Subst Abuse Treat Prev Policy 2014;9:18.
- 5 Joukanen S. Pregabaliinin väärinkäyttö on lisääntynyt. Suom Lääkäril 2011;66:756–9.
- 6 Metso L, Winter T, Hakkarainen P. Suomalaisien huumeiden käyttö ja huumeasenteet – Huumeaiheet väestökyselyt Suomessa 1992–2010. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Raportti 17/2012.
- 7 Lintonen T, Kotovirta E. Miten varautua lääkkeiden päihdekäyttöön? Suom Lääkäril 2012;67:2994–5.

PantherMedia

lääkkeiksi tarkoitettuja lääkkeitä yleisempiä löydöksiä. Korvaushoitolääkkeissä useampi kuin neljä viidestä maininnasta viittasi mono-buprenorfiinivalmisteeseen. Kuriositeettina todettakoon, että poliisin rekisteristä löytyi vuonna 2013 merkintä heroiinista 55 kertaa, kun korvaushoitolääkkeistä merkintöjä löytyi 2 269 kertaa. Muista tarkastelluista lääkkeistä titaanidinista, metyyliifenidaatista ja bupropionista löytyi melko vähän merkintöjä, mutta määrät olivat nousussa.

**Päihteiden käyttö
lääkkeellistyy edelleen**

Lääkkeet näyttävät osin korvanneen laittomien aineiden käyttöä päihtymykseen, ja tällä on ol-

lut sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia (7). Ennakointi (4) antaa ymmärtää, että päihdekäytön lääkkeellistymiskehitys vahvistuu.

Jatkossa väärinkäytön mahdollisuus onkin otettava aiempaa tarkemmin huomioon. On myös mahdollista, että havaitun bentsodiatsepiineihin liittyvän johdonmukaisen positiivisen kehityslinjan taustalla jo ovat lääkärin aiempaa paremmat valmiudet tunnistaa väärinkäytön mahdollisuudet. ■

**Näkökulma-palstalla julkaistavien kirjoitusten enimmäispituus on 5 000 merkkiä.
Toimitus lyhentää kirjoituksia tarvittaessa.
Palstalle tarkoitetut kirjoitukset lähetetään osoitteeseen laakarilehti@laakarilehti.fi**